

illetve az objektumok kibontása után ezen a szinten befejeztük.

A bronzkori leleteken kívül az 1. ásónyomból néhány Árpád-kori és középkori cserép, valamint egy faragott kő is előkerült.

A feltárás helyétől ÉNy-ra, már a domb oldalán, egy vakondtúrás tetején Árpád-kori pénzváltó mérleg 7 cm átmérőjű, lapos bronz serpenyőjét találtam.

A leletek az aszódi Petőfi Múzeumba kerültek.

KÖVÁRI KLÁRA

133. Galgahévíz, Tatár-hányás

(MRT XIII/3. k. 8/7. lh.)

(Pest megye) Sza

2000 tavaszán a volt aszódi-gödöllői járás területén az 1998–99-ben készített légi fotók alapján jártuk be a lelőhelyet. 11 db szarmata kori halmot regisztráltunk.

MIKLÓS ZSUZSA

134. Galgamácsa, Sallangok

(MRT XIII/3. k. 9/13–14. lh.)

(Pest megye) Ó, Á

2000 tavaszán a volt aszódi-gödöllői járás területén az 1998–99-ben készített légi fotók alapján jártuk be a lelőhelyet. Óskori és Árpád-kori telepnyomokat regisztráltunk.

MIKLÓS ZSUZSA

135. Gádoros, Kis-határ-dűlő, Templomhely

(Békés megye) Á

2000. november 6. és 28. között a Millenniumhoz kapcsolódó tervásatás keretében egy Árpád-kori templom került feltárássra Gádoros nyugati határában. A lelőhely 1965 óta ismert.⁹

Az ásás során a hajdani folyómeder déli partjának legmagasabb pontján sikerült megtalálni és teljes egészében feltárni egy Árpád-kori falusi plébániatemplomot, mely templom és hozzá tartozó faluja a késő középkort nem élte meg.

A templom irányítása: É+81°. Legnagyobb hosszúsága: 9,6 m, ebből a szentélyé 3,25 m, a hajóé 6,35 m. A legnagyobb szélessége 5,45–5,6 m, ebből a szentélyé 4,85 m. A szentély belmérete: 2,35×2,2 m, a hajóé 3,6–3,8×5,5–5,7 m.

Szentélye félköríves, enyhén patkóíves, válla rövid. Bővítménye nincs, támpillérek sem kerültek elő. Téglalap alakú hajójának nyugati falához – azzal egy időben megásott – egy-egy alapozás csatlakozik, melyek hossza 2,5 m, a rajtuk álló falak minimális távolsága: 1,4 m.

A templom felmenő falai téglából épültek. Az egyik falkiszedő gödörből előkerült tömb alapján a falak szélessége 48 cm volt. A szántásnak és az emberi keresőtevékenységnek köszönhetően tégl eredeti helyzetben nem került elő. A belső falfelület festésére utaló színes vakolatdarabok sem láttak napvilágot.

Az alapozást az egész templom esetében egyszerre végezték. Az alapozási rétegek jól elváltak egymástól. Mindegyik kevert földből készült (leszámítva a déli oldalát a templomnak, ahol a földszerkezet-váltásnak köszönhetően mélyebbre alapoztak, itt az alsó, kiegyenlítő alapozási réteg fekete, humuszos), habarcsot és/vagy téglatörmelékkel nem tartalmazott egyik réteg sem. A szentély esetében az alapozást kevésbé döngölték meg, de a rétegek távolságát itt is megtartották. Az alapozás szélessége a szentélynél 85–94 cm, a hajónál 86–96 cm között változik, a nyugati falból kiugró alapozások ezeknek az értékeknek megfelelnek.

A templomtól viszonylag távol feküdtek a vázak, ezek közül 3 került feltárássra, ebből kettő téglasír. Az egyik téglasírban háromszoros rátemetkezés volt. A téglasírok tégláinak átlagos mérete kisebb a templom tégláinál. A sírok mindegyike melléklet nélkülinek bizonyult.

A templom alaprajza és a temető laza szerkezete az okleveles adatokkal kiegészítve a késő középkorban már elpusztult Gádoros falu templomával való azonosítást valószínűsíti.

Talán a templom alaprajzi sajátossága – a nyugati falból kiugró alapozás – tartotta azt a falat, mely a templomnak a környéken egyedinek számító gádorát tartotta, és mint ilyen sajátosság lett a templom és falu névadója.

RÓZSA ZOLTÁN

136. Gálosfa, Kistótváros

(Somogy megye) Kö

Az ásás folytatását a NKÖM által meghirdetett Nemzeti Örökség program pályázatán nyert pénzösszeg kéése miatt kénytelenek voltunk 2001-re átütemezni. A maradék pénz csak kisebb szabású feltárást tett lehetővé 2000 augusztusában. A 2 hét alatt célunk az építmény padlószintjének megkutatása, illetve ahol lehetőségünk nyílt, annak megőrzése volt. Két, aránylag épen maradt helyiségre koncentráltunk, illetve az épület É-i irányba kinyúló folyosórészletét vizsgáltuk meg.

Az 1. helyiséget K-Ny irányú metszettel választottuk két részre. A bőséges leletanyagot (mázatlan kályhacsempe, kerámia, állatcsont, üvegtöredékek, vasszőgek, vakolatdarabok), valamint kő-, és téglatörmelékkel tartalmazó, egységes, kb. 140 cm vastag betöltés alatt vékony átégett padlószintet észleltünk, amely alatt már a sárga altalaj jelentkezett. A helyiséget övező falakat alapozásig vakolták, amely aránylag épen megmaradt.

A 4. helyiséget méretére való tekintettel K-Ny és É-D irányú metszettel 4 részre osztottuk. A felső, kb. 130 cm vastag réteg feltárással rendkívül sok törmelékkel és

⁹ KOVALOVSKÍ J.: Oroszáza és környéke a magyar középkorban. 13. lh. In: Oroszáza története és néprajza 1965. szerk.: NAGY GY.

kevés leletanyagot eredményezett, amely alatt nagyobb számú leletet tartalmazó, erősen faszenes réteg után, egy vékonyabb, agyagos réteg alatt találtuk meg az átégett járósíntet. A sérült járósínt alatt 10 cm-re egy másik, átégett, ledöngölt szintet is észleltünk.

A 3. helyiség (folyosó) erősen lepusztult állapotban maradt meg, így itt járósíntet nem találtunk. Az egész területet azonban, utólagosan ásott, anyagnyerő (kő, tégl) gödrök tarkították, főleg a falak mentén. A 6. és 7. falakon falelválást észleltünk.

A már ismertetett leletanyag mellett egy 1573-ból származó Miksa ezüst dénárt, néhány majolikatóredéket, mázas csempedarabot, budai fehér kerámiát, illetve sötétzöld rajzolattal díszített, fűzöld alapú freskótöredékeket találtunk a törmelék között. Az ásatás során néhány faragott kő is előkerült.

ARADI CSILLA – MÉSZÁROS SZILVIA

137. Gërce, Homokbánya

(Vas megye) B

2000. augusztus 7–10. között a Berzsenyi Dániel Főiskola (Szombathely) Történelem Tanszéke régésztechnikus képzése során végeztünk itt leletmentést. Az eddig ismeretlen lelőhelyre Nagy Gábor helyi lakos hívta fel a figyelmet, kerámiatöredékeket hozott be, amelyek a késő bronzkori korai halomsíros kultúra emlékéhez sorolhatók.

Ezért, s mivel a gërcei MgTSz ma is műveli a bányát, került sor a szondázásra a művelővel történő egyeztetést követően. Kb. 160 m²-nyi felületet tártunk fel. A szárazság miatt igen kemény, valamint a munkagépek által agyonjárt kavicsos talaj igencsak megnehezítette a munkát. A terület hajdani mélyszántása miatt csak szórványos cseréptöredékeket találtunk, illetve egy a munkagépek által már korábban részben megsemmisített, a metszetben jelentkező gödör részletét tártuk fel. Megállapítottuk, hogy a területen csak a halomsíros kultúra településére utaló emlékegyanyag található meg, s hogy a bánya jövőbeni terjeszkedése azt tovább fogja pusztítani. A település jelentőségét növelik a közeli Jánosháza ilyen korú, feltárt halomsírjai.

ILON GÁBOR

138. Göd, Bócsaújtelep

(MRT 9. k. I/6. lh.)

(Nógrád megye) Ró

Soproni Sándor a Dunától légvonalban 3 km-re fekvő, a környezetéből enyhén kiemelkedő lelőhelyen a felszíni nyomok és a nagy számban előkerült késő római katonai bélyeges téglák alapján egy nagyméretű késő római erődöt feltételezett.

Az 1957 és 1962 között készült légi felvételeken (Hadtörténelmi Intézet) tisztán kirajzolódik az erőd 12 fal síkjába illeszkedő kör alakú toronnyal erősített ovális alaprajza. Az ovális két legtávolabbi pontja között a

távolság 450 m. A 2000. év ásatását megelőzően elkészített szintvonalas térkép és terepbejárások alátámasztották az objektum légi felvételek által mutatott fekvését és alaprajzát. A tornyok helyén ugyanis a felszín dombszerűen kiemelkedik és erősen törmelékes (római falazótéglák és habarcs).

Az erőd falának ovális formájából következően a védművek kutatására az erőd középpontjából sugarasan húzott árokrendszer alkalmazása a legcélszerűbb. Az első árkot az erőd DK-i felében, az önkormányzat által ipari park céljára kijelölt területen húztuk. A 40 m hosszú – a légi felvételek alapján az erőd falát vagy árkát biztosan metszenie kellő – kutatóárokban azonban régészeti jelenség nem mutatkozott. A második árkot az erőd DNy-i részében a 12. sz. tornyot jelző törmelékes dombot metszve jelöltem ki. A kör alakú torony középpontját érintő 25 m-es árok két, egymástól 10,5 m-re futó 30 cm vastag „falat” metszett. (Falkiszedésre utaló jelenség nem mutatkozott.) A két „fal” közötti távolság mértani középpontjában egy több, mint 1,5 m mélyre leütött – valószínűleg a homokos altalaj miatt – kövekkel és római téglákkal körberakott, 30 cm átmérőjű cölöp lyukát találtuk. A tapasztalt 30 cm-es „falak” meglepők, mivel egy barbaricumban épült késő római erőd falainak (el)várható vastagsága minimum 2 m. Az ásatás és a terepbejárások során leletanyag nem került elő. Szórványleletként egy OF ARN BONO MAG bélyeges falazótégla került a múzeumba. Ismertté vált továbbá 18 késő római érem, amelyet az erőd területén gyűjtöttek. A legkésőbbi I. Valentianus uralkodása alatt verték.

A szintvonalas térképet Terei György készítette el. Az ásatáson részt vett Balogh Tibor régészhallgató.

MRÁV ZSOLT

139. Gödöllő, Petőfi tér 2.

(Pest megye) U, Ű

2000. szeptember 19-én az építető Szerelvény Arzenál Kft. megkezdte az Arzenál Áruház alapozási munkáit. A helyszínre 20-án a késő délelőtti órákban érkeztem. Addigra az alapárkokat sajnos már bebetonozták (az omlásveszély miatt rögtön beleöntötték a betont), viszont az épület közepére tervezett pillérgödrök közül egy még betonozatlan volt, a másik hármat pedig a jelenlétemben ásták ki. A pillérgödrök nagysága 2,10×2,10 m, mélységük 1,60 m.

Három pillérgödörben 80–90 cm-ig új- és legújabb kori törmelék látszott, helyenként még mélyebbre nyúló, ugyanilyen korú beásásokkal. Ez alatt barna homok, majd sárgászöld homok jelentkezett. A 4. pillérgödör D-i oldalában a barna homok alá nyúló faszénmorzsás beásást figyeltem meg, cserepet sajnos nem tudtam kiszedni belőle. Elképzelhetőnek tartom, hogy ez is újkori. (Hasonló jellegű, de biztosan újkori, a faszéneken kívül tégladarabkákat, mészcsonókat is tartalmazó beásások a többi pillérgödörben is voltak.) Ugyanakkor – szintén a D-i oldalból – a barna homok alatti sárgászöld, helyenként foltokban barna homokkal kevert (nem boly-